

سۇئال

بۇ سوئالنى سوراشقا رۇخسەت قىلىڭلار، بۇنىڭ بىلەن ئەقلىمنى راھەتلەندۈرۈشنى ياخشى كۆرىمەن، ئاللاھ خالىسا بۇنى ئوقۇغانلارمۇ پايدىلىنىپ قالغۇسى، ئىستىخارە نامىزى توغرىسىدا كۆپ ئاڭلىدۇق، لېكىن بۇ نامازنى بەك ئاز ۋاقىتتا ئوقۇيدىكەنمىز، بەزى ۋاقىتتا ئوقۇيمىز دىلىمىزدا شەك بار، بىز بۇ نامازنىڭ ئەھمىيىتىنى بىلەلمىدۇق، بەزى ۋاقىتتا ئاللاھ تائالا نېمىنى تەقدىر قىلغان بولسا، شۇ بولىدۇ دېگەن ئوي كۆڭلىمىزگە كېچىدۇ، يېلىنىش-سوراش، دۇئا قىلىش ۋە ھەرىكەت قىلىشنىڭ نېمە پايدىسى بار؟، ئىستىخارە نامىزى توغرىسىدا چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن؟.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت ۋە سالاملىرى بولسۇن.

ئىستىخارە نامىزىنىڭ ئەھمىيىتىنى تۆۋەندىكى ئۈچ يولغا بېكىتىشكە بولىدۇ:

بىرىنچى يول: پەقەت ئاللاھقا ئېھتىياجلىق بولۇش، ئاللاھنىڭ غەيرىگە ئېسىلماسلىق، ئاللاھقا ھەقىقىي رەۋىشتە تەۋەككۈل قىلىش، ھەممە ئىشلىرىنى ئاللاھقا تاپشۇرۇشتىن ئىبارەت بولۇپ، بۇ ئىسلامنىڭ ۋە تەۋھىدنىڭ ئەڭ يۈكسەك مەنالىرىنىڭ ئومۇمىسىدۇر، ئىستىخارە نامىزىنىڭ بۇنى روياپقا چىقىرىشقا ۋە تۇرغۇزۇشقا ياردىمى بولىدۇ، بولۇپمۇ ئىستىخارە نامىزىنى ئادەت قىلغان كىشى دىلىدا ئىستىخارەنىڭ ھەقىقىتىنى ۋە ئۇنىڭ يولغا قويۇشلىتىكى ھېكمىتىنى ھېس قىلىدۇ.

ئىككىنچى يول: تاللاشتا ئۇتۇق قازىنىش، ئىشتا نەتىجىگە ئېرىشىش، ھەرىكەتتە ئەپلەشتۈرۈش، ئىشنى ئاللاھقا تاپشۇرغان كىشىگە ئاللاھ كۇپايە قىلىدۇ، سەممىيلىك بىلەن ھاجىتىنى سورىغان كىشىگە ئاللاھ سورىغىنىنى بېرىدۇ، چەكلەپ قويمايدۇ.

ئىمام غەزالى "ئىھيا ئۇلۇمىدىن" ناملىق ئەسىرى 1-توم 206-بەتتە مۇنداق دەيدۇ: بەزى دانا كىشىلەر مۇنداق دەيدۇ؛ تۆت نەرسە بېرىلگەن كىشى تۆت نەرسىدىن چەكلەنمەيدۇ؛ شۈكۈر بېرىلگەن كىشى ئارتۇق بېرىلىشتىن چەكلەنمەيدۇ، تەۋبە قىلىش پۇرسىتى بېرىلگەن كىشى قوبۇل قىلىنىشتىن چەكلەنمەيدۇ، ئىستىخارە بېرىلگەن كىشى تاللاشتىن چەكلەنمەيدۇ، مەسلىھەت بېرىلگەن كىشى توغرىنى تېپىشتىن چەكلەنمەيدۇ".

ئەمما «ئىستىخار قىلغان كىشى قولىدىن كەتكۈزۈپ قويمايدۇ، مەسلىھەت سالغان كىشى پۇشايمان قىلمايدۇ» دېگەن

ھەدىس بولسا، ئەسلى بولمىغان توقۇلما ھەدىستۇر. [شەيخ ئەلبانىنىڭ "زەئىپ ھەدىسلەر توپلىمى" 611- قارالسۇن].

ئۈچىنچى يول: ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا رازى بولۇش، تەقسىماتىغا قانائەت قىلىش، ئىشىدا ئاللاھقا ئىستىخار قىلغان كىشى تاللىشىغا پۇشايمان قىلمايدۇ، دىلىدا تاللىشىدا ھاسىل بولغان غەم-قايغۇلارنىڭ ھەممىسىنى مۇداپىئە قىلىدىغان ئىشەنچ ۋە خاتىرجەملىك بولىدۇ، بەندىنىڭ دىلىدا ئىستىخارە نامىزى سەۋەبىدىن ئېرىشىدىغان پايدىلارنىڭ ئەڭ كاتتىسى بۇ يولدۇر.

ئىبنى ئەبى دۇنيا: "ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىدىن رازى بولۇش" دېگەن ئەسەردە ۋە مۇشۇ ئىسناد بىلەن باشقا كىتاپتا ۋەھەب ئىبنى مۇنەببەھتىن رىۋايەت قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: "داۋۇد ئەلەيھىسسالام: "ئەي پەرۋەردىگار! قايسى بەندەڭنى بەك ئۈچ كۆرسەن؟ دېگەن ئىدى، ئاللاھ تائالا: قىلماقچى بولغان ئىشىدا ماڭا ئىستىخارە سىلىپ، تاللاپ بەرسەم رازى بولمىغان كىشىنى" دېدى.

ئىبنى قەييىم رەھىمەھۇللاھ "ۋابىل سەيب" 157-بەتتە مۇنداق دەيدۇ: "ئىسلام پېشۋاسى ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيتتى: ياراتقۇچىسىغا ئىستىخارە قىلغان كىشى پۇشايمان قىلمايدۇ، كىشىلەرگە مەسلىھەت سالغان كىشى ئىشىدا پۇختا بولىدۇ".

يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ھۆكۈم ۋە پايدىلارنىڭ ھەممىسىنى ئەللامە ئىبنى قەييىم رەھىمەھۇللاھ "ئىستىخارە نامىزىنىڭ ئەھمىيىتى" ناملىق ئەسەرنىڭ شەرھىسىدە توپلىغان، شۇنىڭدەك "زادىل مىئاد" 2-توم 442-بەتتە مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھ تائالا ئۇلارغا ئىستىخارە دۇئاسىنى ئالماشتۇرۇپ بەردى، ئۇ بولسىمۇ، ئاللاھنى بىر بېلىش(تەۋھىد) مۇھتاجلىقىنى بىلدۈرۈش، قۇلچىلىق قىلىش، تەۋەككۈل قىلىش، بارلىق ياخشىلىق قولىدا بولغان ۋە شۇنىڭدىنلا كېلىدىغان، بارلىق يامانلىقنى ئۆزگەرتىۋېتىدىغان زاتتىن سورا، ئۇ زات بەندىسىگە رەھمىتىنى ئاچسا، ھېچ كىم ئۇنى توسۇپ قالالمايدۇ، ئەگەر تۇتۇپ قالسا، ئۇ چارلىقتىنمۇ، مۇنەججىملەردىنمۇ، ئىنسانلاردىنمۇ ھېچكىم ئۇنى ئەۋەتىشكە قادىر بولالمايدۇ، ئىستىخارە دۇئاسى بولسا، ئۆك تەرەپتىن كەلگەن بەخت-تەلەي، ياخشىلىققا مۇۋەپپەقىيەت قىلىنغان، ئىلگىرى ئاللاھتىن ئۇلارغا ياخشىلىق كەلگەن سا ئادەتمەن كىشىلەرنىڭ تەلىيى، ھەرگىزمۇ بەختسىزلەر، ئاللاھ تائالاغا باتىل ئىلاھلارنى شېرىك قىلىپ، بۇنىڭ ئاقىۋىتىنى يېقىندا بىلىپ قالدىغان خار مۇشرىكلارنىڭ بەخت-تەلىيى ئەمەس.

بۇ دۇئا ئاللاھنىڭ بارلىقىنى ئىقرار قىلىش، ئاللاھنىڭ ئىلىم، قۇدرەت، ئىرادە قاتارلىق كامالى سۈپەتلىرىنى ئىقرار قىلىش، ئاللاھنىڭ پۈتۈن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىنى ئىقرار قىلىش، بارلىق ئىشلارنى ئۇنىڭغا تاپشۇرۇش، ئۇنىڭدىن ياردەم سورا، ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلىش، ئۆز ئەھدىسىنى ئورۇنداش، ئاللاھنىڭ كۈچ-قۇۋۋىتىدىن باشقىنى ئېتىراپ قىلماسلىق، ئۆزىنىڭ مەنپەئەتىگە پايدىلىق بولغان ئىشنىمۇ بىلمەيدىغان، قادىر بولالمايدىغان ۋە تاللىيالمىدىغان ئاجىز قۇل ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىش، ئۇنىڭ ھەممىسىنىڭ ياراتقۇچى ۋە ھەقىقىي ئىلاھى بولغان ئاللاھنىڭ قولىدا ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

سەئىد ئىبنى ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « ئاللاھ تائالاغا ئىستىخارە سېلىپ، ئۇنىڭ ئورۇنلاشتۇرىشىغا رازى بولۇش ئادەم ئەۋلادلىرىنىڭ بەخت-سائادىتىدۇر، ئاللاھ تائالاغا ئىستىخارە قىلىشنى تەرك قىلىپ، ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرىشىنى ئۆچ كۆرۈش ئادەم ئەۋلادلىرىنىڭ بەختسىزلىكىدىندۇر. » [ئىمام ئەھمەد مۇسئەدەتە كەلتۈرگەن].

تەقدىر قىلىنغان ئىشنىڭ ئىككى ئىشنىڭ ئىچىدە قانداق يۈز بېرىدىغانلىقىنى ئويلىنىپ بېقىڭ، ئىشنى قىلىشتىن ئىلگىرى ئىستىخارەنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تەۋەككۈل قىلىش، ئىشنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرىشىغا رازى بولۇش، بۇ ئىككىسى بەخت-سائادەتنىڭ تېمىسى ۋە ئىش قىلىشتىن ئىلگىرى ئىستىخارەنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تەۋەككۈلنى تەرك قىلىپ، ئىشنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرىشىنى ئۆچ كۆرىدىغان بەختسىزلىكنىڭ تېمىسىدۇر.

مۇسئەدەتە بايان قىلىنغان ئوخشاش: ئىشنى ئادا قىلىشتىن ئىلگىرى تەۋەككۈل قىلىش، ئادا بولغاندىن كېيىن بەندە بۇنىڭغا رازى بولۇشقا يۆتكىلىدۇ.

ئىمام نەسائى بۇنىڭغا مەشھۇر بۇ دۇئانى زىيادە قىلدى: «ھۆكۈمدىن كىيىنكى رازىلىقنى تىلەيمەن». مانا بۇ تەقدىرگە رازى بولۇشنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسىدۇر، بەزى كەسكىنلىك بولىدۇ، قازا ۋە قەدەر يۈز بەرگەندە كەسكىنلىك بۇزۇلىدۇ، قازا ۋە قەدەردىن كېيىن رازىلىق ھاسىل بولسا، بۇ ئالى مەرتىۋە بولىدۇ.

مەقسەت: ئىستىخارە قىلىش ھەقىقەتتە ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىش، ئىشنى ئۇنىڭغا تاپشۇرۇش، ئۇنىڭ قۇدرىتى، ئىلمى ۋە بەندىسى ئۈچۈن ياخشى تاللاپ بېرىشىدىن ئىبارەت تەقسىماتىغا رازى بولۇش، مانا بۇ ئاللاھ تائالاغا پەرۋەردىگارلىقتا رازى بولۇشنى لازىم تۇتىدىغان ئىشلاردۇر. ئەگەر بۇنداق بولمىغان كىشى ئىماننىڭ لەززىتىنى تېتىمايدۇ، ئىش پۈتكەندىن كېيىن ئاللاھنىڭ تەقدىرىگە رازى بولسا بۇ ئۇ كىشىنىڭ بەخت-سائادەتمەن بولغانلىقىنىڭ ئالامىتىدۇر."

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.